

أبو حبه عامر بن ثابت: از شهیدان

انصاری أحد

عامر^۱ بن ثابت بن نعمان بن امیه از تیره بنی ثعلبه بن عمرو بن عوف و از اوسیان است.^۲ وی به کنیه اش شناخته می شود^۳ که آن را ابو حبه، ابو حیه و ابو حنه آورده اند که شاید برخی تصحیف شده باشد.^۴ گروهی ابو حبه را صحیح تر دانسته اند.^۵ در نام و نشان وی نیز اختلاف هایی دیده می شود. او را مالک^۶، عامر^۷، عمرو^۸، عمیر^۹ و ثابت^{۱۰} خوانده اند و پدرش را عمرو^{۱۱}، عمیر^{۱۲}، ثابت^{۱۳}، عبد عمرو^{۱۴} و نعمان^{۱۵} گفته اند. در میان اصحاب رسول خدا ﷺ افرادی دیگر نیز با این کنیه دیده

السیوطی (م. ۹۱۱ ق.)، بیروت، دار المعرفه، ۱۳۶۵ ق؛ **روض الجنان**: ابوالفتوح رازی (م. ۵۵۴ ق.)، به کوشش یاحقی و ناصح، مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۷۵ ش؛ **سبل الهدی**: محمد بن یوسف الصالحی (م. ۹۴۲ ق.)، به کوشش عادل احمد و علی محمد، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۴ ق؛ **سفرنامه ناصر خسرو**: ناصر خسرو (م. ۴۸۱ ق.)، تهران، زوار، ۱۳۸۱ ش؛ **السیر و المغازی**: ابن اسحاق (م. ۱۵۱ ق.)، به کوشش سهیل زکار، قم، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، ۱۳۶۸ ش؛ **السیره النبویه**: ابن هشام (م. ۲۱۸ ق.)، به کوشش السقاء و دیگران، بیروت، المكتبة العلمیه: **الطبقات الكبرى**: ابن سعد (م. ۲۳۰ ق.)، به کوشش محمد عبدالقادر، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۸ ق؛ **العقد الفرید**: احمد بن عبد ربه (م. ۳۲۸ ق.)، به کوشش مفید قمیحه، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۰۴ ق؛ **عیون الاخبار**: ابن قتیبة الدینوری (م. ۲۷۶ ق.)، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۸ ق؛ **الکشاف**: الزمخشری (م. ۵۳۸ ق.)، قم، بلاغت، ۱۴۱۵ ق؛ **کشف الاسرار**: میبیدی (م. ۵۲۰ ق.)، به کوشش حکمت، تهران، امیر کبیر، ۱۳۶۱ ش؛ **مجمع البیان**: الطبرسی (م. ۵۴۸ ق.)، بیروت، دار المعرفه، ۱۴۰۶ ق؛ **المحبر**: ابن حبیب (م. ۲۴۵ ق.)، به کوشش ایلزه لیختن شتیتز، بیروت، دار الآفاق الجدیده؛ **مرآة الحرمن**: ابراهیم رفعت پاشا، ترجمه: انصاری، مشعر، ۱۳۷۷ ش؛ **المغازی**: الواقدی (م. ۲۰۷ ق.)، به کوشش مارسدن جونسن، بیروت، اعلمی، ۱۴۰۹ ق؛ **المنسق**: ابن حبیب (م. ۲۴۵ ق.)، به کوشش احمد فاروق، بیروت، عالم الکتاب، ۱۴۰۵ ق.

سید علی رضا واسعی

۱. الاستیعاب، ج ۴، ص ۱۶۲۸.
۲. جمهرة انساب العرب، ص ۳۳۶-۳۳۷.
۳. الاستیعاب، ج ۲، ص ۷۹۵.
۴. الاستیعاب، ج ۴، ص ۱۶۲۸؛ **اسد الغابه**، ج ۵، ص ۶۵؛ **غرر الفوائد**، ص ۳۳۶.
۵. الاستیعاب، ج ۴، ص ۱۶۲۸؛ **غرر الفوائد**، ص ۳۳۶.
۶. الطبقات، ج ۳، ص ۳۶۵؛ **الاستیعاب**، ج ۴، ص ۱۶۲۸.
۷. **الاستیعاب**، ج ۲، ص ۷۹۵؛ ج ۴، ص ۱۶۲۸؛ **اسد الغابه**، ج ۳، ص ۲۲.
۸. **الاکمال**، ج ۲، ص ۳۲۱.
۹. **الاصابه**، ج ۴، ص ۵۹۰.
۱۰. **الانساب**، ج ۲، ص ۱۱۱.
۱۱. **الاستیعاب**، ج ۲، ص ۷۹۵؛ **اسد الغابه**، ج ۳، ص ۲۲.
۱۲. **الاستیعاب**، ج ۲، ص ۷۹۵.
۱۳. **اسد الغابه**، ج ۳، ص ۲۲.
۱۴. **الاستیعاب**، ج ۲، ص ۷۹۵.
۱۵. **جمهرة انساب العرب**، ص ۳۳۷؛ **الانساب**، ج ۲، ص ۱۱۱.

مشابه^۹ برای او درست به نظر نمی‌رسد. به سبب سکونت ابو حبه در منطقه بدر^{۱۰} یا حضور وی در این جنگ^{۱۱}، او را بدری خواندند و از آن رو که با اهالی مدینه به یاری رسول خدا ﷺ شتافت، وی را انصاری گفتند. برخی منابع نام او را در شمار مسلمانان حاضر در جنگ بدر یاد کرده‌اند^{۱۲}؛ اما سمعانی حضور وی را در جنگ بدر نمی‌پذیرد.^{۱۳} افزون بر گزارش‌هایی کوتاه از حضور او در بدر و شهادتش در احد، اطلاعاتی که ابعاد زندگی او را روشن کند، در دست نیست. گویا از وی فرزندی بر جا نماند.^{۱۴} در سلسله استاد برخی از روایت‌ها عنوان ابو حبه دیده می‌شود که فردی دیگر، جز ابو حبه شهید در احد است.^{۱۵}

◀ منابع

الاستیعاب فی معرفة الاصحاب: ابن عبدالبر (م. ۴۶۳ق.)، به کوشش الجاوی، بیروت، دار الجیل، ۱۴۲۹ق؛ اسد الغابة فی معرفة الصحابه: ابن اثیر الجزری (م. ۶۳۰ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۹ق؛ الاصابة فی تمییز الصحابه: ابن حجر

می‌شوند.^۱ این اختلاف در نام و نشان عامر بن ثابت شاید برآمده از شهرت وی به کنیه و وجود اصحاب هم کنیه او باشد.

ابو حبه شهید در احد را از تیره بنی ثعلبه بن عمرو بن عوف شمرده‌اند.^۲ با کنار هم نهادن اطلاعات موجود در منابع، سلسله نسب او چنین است: عامر بن ثابت بن نعمان بن امیه بن امرؤالقیس (برک) بن ثعلبه بن عمرو بن عوف بن مالک بن اوس. ذکر این نسب در برخی از منابع^۳، هماهنگی آن با اطلاعات کتاب جمهره انساب العرب^۴، و نیز نام بردن از ابی ضیاح بن ثابت بن نعمان بن امیه بن...^۵ به عنوان برادر وی^۶ و نگاهی به نام اجداد عبدالله بن جبیر، فرمانده تیراندازان سپاه اسلام در جنگ احد که از عمو زادگان او به شمار می‌آید^۷، ما را به این نکته رهنمون می‌شود که شهید در احد با کنیه ابو حبه، ابو حنه یا ابو حیه، عامر بن ثابت بن نعمان است. از این رو، عنوان مالک بن عمرو بن ثابت بن کلفة بن ثعلبه^۸ یا عناوین

۱. الطبقات، ج ۳، ص ۳۶۵؛ الاصابة، ج ۷، ص ۷۲.
۲. المغازی، ج ۱، ص ۱۶۰؛ السیرة النبویه، ج ۱، ص ۶۸۹؛ تاریخ خلیفه، ص ۲۹.
۳. الطبقات، ج ۳، ص ۳۶۵؛ الدرر، ص ۱۲۸؛ جوامع السیره، ص ۹۹.
۴. جمهره انساب العرب، ص ۳۳۲-۳۳۷.
۵. السیرة النبویه، ج ۱، ص ۶۸۹؛ جوامع السیره، ص ۹۹.
۶. السیرة النبویه، ج ۱، ص ۶۸۹؛ الطبقات، ج ۳، ص ۳۶۵؛ الروض الاف، ج ۵، ص ۲۶۸.
۷. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۴۰۲؛ جوامع السیره، ص ۹۹.
۸. الطبقات، ج ۳، ص ۳۶۵.

۹. السیرة النبویه، ج ۲، ص ۱۲۳؛ عبون الاثر، ج ۱، ص ۳۲۴؛ البداية و النهایه، ج ۳، ص ۳۲۵.
۱۰. الانساب، ج ۲، ص ۱۱۱.
۱۱. الاستیعاب، ج ۲، ص ۷۹۵.
۱۲. السیرة النبویه، ج ۱، ص ۶۸۹؛ الطبقات، ج ۳، ص ۳۶۵؛ جمهره انساب العرب، ص ۳۳۷.
۱۳. الانساب، ج ۲، ص ۱۱۱.
۱۴. الطبقات، ج ۳، ص ۳۶۵.
۱۵. تقرب التهذیب، ص ۶۳۱.

ابوحنذیفة مخزومی: از سران قریش در

روزگار جاهلی، اثرگذار در برخی رویدادهای

مکه

ابوحنذیفة مهشم^۱ / مهاشم^۲ بن مغیره بن عبدالله بن عمر از تیره بنی مخزوم از قبیله قریش است.^۳ از تاریخ ولادت وی خبری در دست نیست.

مهم ترین رخداد تاریخی که ابوحنذیفة در آن نقش داشته، نصب حجرالاسود* به دست رسول اکرم ﷺ است که ۱۵ یا ۵ سال پیش از بعثت ایشان اتفاق افتاد.^۴ کعبه در جریان سیل^۵ یا آتش سوزی^۶ ویران شد و در مشاجره سران قریش بر سر نصب حجرالاسود پس از بازسازی کعبه^۷، ابوامیه و بر پایه گزارشی، ابوحنذیفة بن مغیره^۸ پیشنهاد کرد نخستین

العسقلانی (م. ۸۵۲ق.)، به کوشش علی محمد و دیگران، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق؛ الاکمال: ابن ماکولا (م. ۴۷۵ق.)، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۱۱ق؛ الانساب: عبدالکریم السمعی (م. ۵۶۲ق.)، به کوشش عبدالرحمان، حیدرآباد، مجلس دائرة المعارف العثمانیه، ۱۹۶۲م؛ انساب الاشراف: البلاذری (م. ۲۷۹ق.)، به کوشش زکار و زرکلی، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۷ق؛ البدایة و النهایه: ابن کثیر (م. ۷۷۴ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۷ق؛ تاریخ خلیفه: خلیفة بن خیاط (م. ۲۴۰ق.)، به کوشش فواز، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق؛ تقریب التهذیب: ابن حجر العسقلانی (م. ۸۵۲ق.)، به کوشش محمد عوامه، سوریه، دار الرشید، ۱۴۰۶ق؛ جمهرة انساب العرب: ابن حزم (م. ۴۵۶ق.)، به کوشش گروهی از علما، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۰۳ق؛ جوامع السیرة النبویه: ابن حزم اندلسی (م. ۴۵۶ق.)، بیروت، دار الکتب العلمیه؛ الدرر فی اختصار المغازی و السیر: ابن عبدالبر (م. ۴۶۳ق.)، قاهره، وزارت اوقاف مصر، ۱۴۱۵ق؛ الروض الانف: السهیلی (م. ۵۱۸ق.)، بیروت، دار احیاء التراث، ۱۴۱۲ق؛ السیرة النبویه: ابن هشام (م. ۲۱۸ق.)، به کوشش السقاء و دیگران، بیروت، دار المعرفه؛ الطبقات الکبری: ابن سعد (م. ۲۳۰ق.)، به کوشش محمد عبدالقادر، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۸ق؛ عیون الاثر: ابن سید الناس (م. ۷۳۴ق.)، به کوشش ابراهیم محمد، بیروت، دار القلم، ۱۴۱۴ق؛ غرر الفوائد المجموعه: یحیی بن علی القرشی (م. ۶۶۲ق.)، به کوشش محمد خرشافی، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۷ق؛ المغازی: الواقدی (م. ۲۰۷ق.)، به کوشش مارسدن جونسن، بیروت، اعلمی، ۱۴۰۹ق.

حسین قاضی خانی

۱. انساب الاشراف، ج ۱۰، ص ۱۹۸؛ جمهرة انساب العرب، ص ۱۴۴.
۲. تاریخ طبری، ج ۱۱، ص ۵۶۳.
۳. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۱۰۹؛ تاریخ طبری، ج ۱۱، ص ۵۶۳؛ جمهرة انساب العرب، ص ۱۴۴.
۴. تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۱۹-۲۰.
۵. الطبقات، ج ۱، ص ۱۱۶؛ انساب الاشراف، ج ۱، ص ۱۰۸؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۳-۲۴.
۶. اخبار مکه، ج ۱، ص ۱۷۳؛ مروج الذهب، ج ۲، ص ۲۷۲-۲۷۳؛ الکافی، ج ۴، ص ۲۱۷-۲۱۸.
۷. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۱۰۸؛ مروج الذهب، ج ۲، ص ۲۷۱؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۴.
۸. اخبار مکه، ج ۱، ص ۱۶۰؛ تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۱۹.
۹. الطبقات، ج ۱، ص ۱۱۶.
۱۰. انساب الاشراف، ج ۱۰، ص ۱۹۸؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۴.